

Desettisočletno zavetišče pod Olševo

Potočka zijalka

Mrzel in močan veter je bril, ko smo zajutrekovali na lepi senožeti pod pobočjem Olševe. Silen veter, greben ozek, strmi prepadi, nevarnost velika, take misli so mi rojile po glavi," so besede Frana Kocbeka, ki jih je napisal v *Planinski vestnik* daljnjega leta 1898 ob obisku takrat skrivnostne jame – Potočke zijalke. Danes že urejena in utrjena planinska pot proti Potočki zijalki vodi od cerkvice pri Svetem Duhu ali domačiji Rogar. Po polurni hoji skozi senčni gozd pridemo do geološko zanimive stopnje, kjer se greben Olševe nariva na spodaj ležeče paleozojske kamnine. Od tu naprej se vse bolj strma pot vije po apnenčasti podlagi. Po nadaljnji dobri uri hoje pridemo do veličastnega vhoda v Potočko zijalko, 1675 m, in prijeten hlad ponudi pohodniku vsaj malo udobja. A jama v sebi skriva še mnogo več. Potočka zijalka je znana kot najbolj bogato najdišče fosilnih ostankov jamskih medvedov v Sloveniji in hkrati tudi arheološko najdišče. Prva raziskovalca jamskih plasti sta bila Srečko Brodar in avstrijski raziskovalec Josef Carl Gross, po materi tudi slovenskega rodu. Slednji je še kot študent izkopaval do leta 1928, ko mu je nadaljnje delo preprečil Srečko Brodar. Brodar je kot profesor na celjski gimnaziji želel opraviti bolj sistematična izkopavanja, ki jih je izvajal

vse do leta 1935. Poleg zelo bogatih paleontoloških najdb različnih fosilnih kosti pleistocenskih živali je izkopal tudi izjemno zbirko kamnitih orodij in koščtenih konic. V zadnjih desetletjih 20. stoletja so v jami opravili še zadnja izkopavanja in tudi ta raziskava je postregla z zanimivimi najdbami. Potočka zijalka je pogosto omenjena kot arheološko najdišče, čeprav je veliko bolj paleontološko najdišče. V njenih sedimentih, ki obsegajo večmeterska zaporedja plasti grušč, peska, ilovice in sige, so našli preko štirideset različnih vrst živali, od žab do nenavadnih ostankov zob moškatakega goveda. V jama so pred več kot 20.000 leti zahajali tudi jamski levi, volkovi, lisice, kune, risi in žeruhi. Prav slednji dokazujejo, da je bila okolica Olševe zelo mrzla in je jama nudila prijetno zavetje, ne samo kot brlog, ampak tudi takratnim ledenodobnim ljudem kot začasno bivališče. Najpogostejši obiskovalec jame je bil jamski medved, ki je v njej kotil mladiče in prezimoval. Med izkopavanji so dognali, da je v jami poginilo veliko jamskih medvedov različnih starosti. Zadnje raziskave evropskih jamskih medvedov so pokazale, da je tu prebivala vrsta *Ursus ingressus*, ki je bila tudi največja vrsta jamskih medvedov. Njeni predniki so med zadnjimi ledenitvami prišli iz vzhodnih predelov Evrope v Alpe.

Opozorilo: Potočka zijalka je zaščiten kot jama in kot arheološko najdišče, zato sta izkopavanje in iznos fosilnih kosti in drugih predmetov strogo prepovedana! Naj ostane le zatočišče in počivališče pred nadaljevanjem poti. ●

Mag. Matija Križnar je višji kustos na Kustodiatu za geologijo pri Prirodoslovnem muzeju Slovenije v Ljubljani.

- 1** Vhod v Potočko zijalko
Foto: Matevž Novak
- 2** Izjemno majhna lobanja mladiča jamskega medveda priča, da je bila jama tudi brlog za kotenje mladičev. Primerek hrani Pokrajinski muzej Celje. Dolžina lobanje je 55 mm.
Foto: Matija Križnar
- 3** Zadnja prstnica ali nastavek za krepelj jamskega medveda. Dolžina ostanka je približno 35 mm.
Foto: Matija Križnar
- 4** Velik meljak jamskega medveda iz Potočke zijalke. Dolžina zoba je približno 45 mm.
Foto: Matija Križnar

2

3

4